

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЛЦДН у м. _____
(місто знаходження НКП)

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.
_____ В.М.Боронос
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

НА ТЕМУ:

Аналіз оборотних активів підприємства

Освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”

Спеціальність _072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма – «Фінанси та облік в підприємстві»

Керівник роботи:

_____
(підпис)

Ілляшенко Т.О.
(ініціали, прізвище)

Студент:

_____
(підпис)

Радіонова Д.М.
(ініціали, прізвище)

Група:

Фз-71с

Суми
2021

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра: 49 с., 13 рис., 10 табл., 1 дод., 48 джерел.

Мета роботи – дослідження теоретичних та методичних засад аналізу оборотних активів підприємства.

Об'єкт дослідження – оборотні активи підприємства та ефективність їх використання.

Предмет дослідження – фінансова діяльність з управління оборотними активами підприємства у ДП «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр».

Методи дослідження – аналітичний, абстрактно-логічний, порівняльний, вертикальний, горизонтальний, коефіцієнтний аналізи.

У першому розділі викладено сутність, склад і структуру оборотних активів, а також їх класифікацію, принципи організації на підприємстві та методичні засади аналізу ефективності використання.

У другому розділі проведено аналіз ефективності використання оборотних коштів конкретного підприємства (ДП «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр»). Найважливішими показниками ефективності використання оборотних коштів є швидкість обороту (або коефіцієнт оборотності) і тривалість одного обороту в днях.

У третьому розділі проведено трендовий аналіз ключових показників ефективності використання оборотних активів та запропоновано шляхи покращання управління оборотними коштами підприємства.

ОБОРОТНІ АКТИВИ, ОБОРОТНІ КОШТИ, ОБОРОТНІ ФОНДИ,
РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ
КОШТІВ, ОБОРОТНІСТЬ, ОБОРОТ

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1 ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	7
1.1 Поняття оборотних активів	7
1.2 Класифікація та принципи організації оборотних активів підприємства	9
1.3 Аналіз ефективності використання оборотних активів	12
2 АНАЛІЗ ОБОРотНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	17
2.1 Загальна характеристика ДП «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр»	17
2.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів ДП «ВЛСНЦ»	22
3 ПРОГНОЗУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ПОКАЗНИКІВ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРотНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	30
ВИСНОВКИ	34
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	36
ДОДАТОК А. Звітність підприємства за 2019-2020 роки	42

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Оборотні активи становлять наймобільнішу і, на нашу думку, найважливішу частину активів підприємства, тому можна сказати, що вони у сучасних економічних умовах відіграють важливу роль. Тому будь-яке підприємство у процесі своєї фінансово-виробничої діяльності повинно утримувати стан оборотних активів на оптимальному рівні, щоб мати змогу швидко і ефективно реагувати на потреби ринку і у той же час не відволікати зайві кошти з обігу.

Саме оптимальне та раціональне використання оборотних активів можна назвати одним з головних завдань будь-якого підприємства при створенні умов для безперебійного виробництва. Наявність оптимального розміру оборотних активів дозволяє вчасно і у повному обсязі виконувати виробничі плани, дотримуватися графіку виконання зобов'язань перед покупцями, забезпечувати стійкий фінансовий стан і формувати умови для конкурентоспроможного розвитку підприємства у майбутньому.

Теоретичні та методичні аспекти формування оборотних активів, управління ними та їх аналізу відображені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців: Голова С.Ф., Крупки Я.Д., Огієнко С.О. Бланка І., Брейли Р. та ін.

Все викладене доводить актуальність теми кваліфікаційної роботи бакалавра.

Мета роботи – дослідження теоретичних та методичних засад аналізу оборотних активів підприємства.

Об'єкт дослідження – оборотні активи підприємства та ефективність їх використання.

Предмет дослідження – фінансова діяльність з управління оборотними активами підприємства у ДП «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр».

Методи дослідження – аналітичний, абстрактно-логічний,

порівняльний, вертикальний, горизонтальний, коефіцієнтний аналізи.

Завдання дослідження:

- охарактеризувати склад, структуру оборотних активів, навести їх класифікацію;
- визначити джерела формування оборотних активів;
- розглянути методичні підходи до аналізу оборотних активів підприємства;
- охарактеризувати основні показники ефективності, що застосовуються до оцінки оборотних активів підприємства;
- проаналізувати оборотні активи ДП «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр»;
- запропонувати шляхи поліпшення використання оборотних активів ДП «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр» (ДП «ВЛСНЦ»).

Предмет дослідження – державне підприємство «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр».

Фактологічну основу кваліфікаційної роботи бакалавра складають матеріали періодичних видань, навчальні, наукові та науково-методичні видання, фінансова звітність підприємства за 2018-2020 роки.

1 ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

1.1 Поняття оборотних активів

Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» так трактує поняття «оборотні активи» – «це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу».

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку (МСБО) 1 «Подання фінансової звітності» під оборотними активами розуміють «поточні». До поточних включають активи, які підприємство: а) планує реалізувати чи спожити «у своєму нормальному операційному циклі»; б) утримує «в основному з метою продажу»; в) «сподівається реалізувати актив протягом дванадцяти місяців після звітного періоду; або г) «актив є грошовими коштами чи еквівалентами грошових коштів».

У науковій літературі застосовується безліч підходів до визначення поняття оборотних активів. Їх можуть трактувати як «матеріальні активи», «предмети праці», «гроші, що обертаються» [1, 4, 10, 14, 22]. Так Брейлі Р. та Майерс С. дають таке визначення: «Оборотні активи - це такі активи, які компанія в найближчому майбутньому збирається перетворити в грошові кошти». Бланк І. розуміє поняття оборотних активів таким чином: Оборотні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та повністю споживаються в процесі одного виробничо-комерційного циклу». Слав'юк Р.А. наголошує, що «Оборотні активи – ресурси, які належать підприємству і які напевно буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу» [5].

Детальне вивчення спеціальної літератури показало, що на сьогодні поруч з терміном «оборотні активи» дуже часто використовуються терміни

«оборотний капітал», «поточні активи», «оборотні кошти».

Щоб визначити інтенсивність запитів в Інтернет мережі України щодо оборотних активів, оборотних коштів, оборотного капіталу та поточних активів скористаємося програмним продуктом Google Trends , результати пошуку наведені на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Пошукові запити щодо оборотних активів в Україні за останні 5 років

Як бачимо з рисунку, найбільш розповсюдженим та найчастіше використовуваним є поняття «оборотні активи», на другому місці «оборотні кошти», а поняття «поточні активи» використовують у пошуку набагато рідше.

Оборотні активи у діяльності підприємства мають таку особливість - споживаються в одному виробничому циклі і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції.

Оборотні активи відрізняються у різних галузях економіки, їх склад та структура залежать від виду самої галузі, виду продукції, що виробляється, складу витрат для її виробництва, технології постачання ТМЦ на підприємство.

Динаміка оборотних активів підприємств України за останні роки

показана на рисунку 1.2.

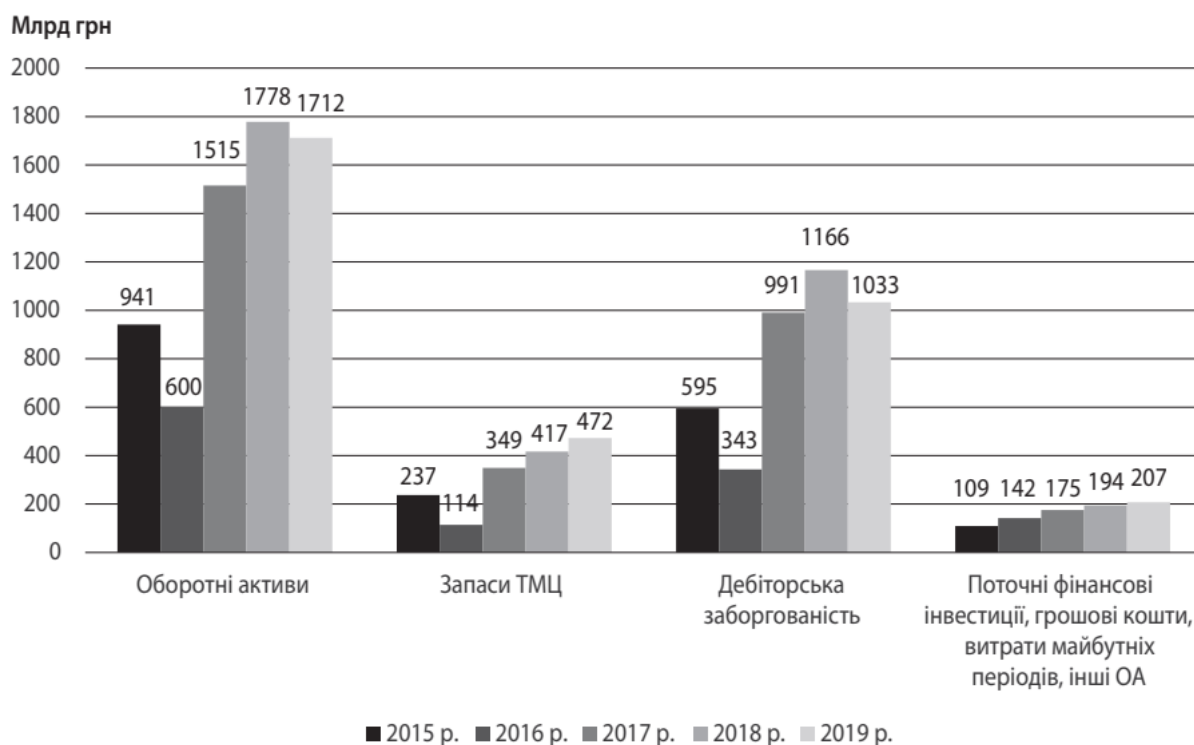

Рисунок 1.2 – Динаміка оборотних активів підприємств України у 2015-2019 рр.

Як видно з рисунку в останні роки розмір оборотних активів підприємств в економіці України зменшився.

1.2 Класифікація та принципи організації оборотних активів підприємства

Оборотні активи займають місце у II розділі активу балансу (звту про фінансовий стан) підприємства і включають: запаси, дебіторську заборгованість кількох видів, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи.

Важливе значення для аналізу та управління оборотними коштами має їх класифікація. На рис. 1.3 зазначені основні види оборотних коштів відповідно до їх класифікаційних ознак [8]

Поділ оборотних активів на нормовані й ненормовані базується на економічній доцільності. Нормативи встановлюються за окремими статтями (запаси, готова продукція, витрати майбутніх періодів, незавершене виробництво тощо) та забезпечують безперебійну виробничо-фінансову діяльність підприємства.

Рисунок 1.3 – Класифікація оборотних активів

До ненормованих оборотних активів відносять фонди обігу за вирахуванням готової продукції на складі [29].

Якщо розглядати оборотні активи за ступенем ліквідності, то найліквіднішими оборотними активами будуть гроші, далі менш ліквідними будуть дебіторська заборгованість і відвантажена продукція. А

найнеліквіднішими серед оборотних активів вважаються запаси, незавершене виробництво та витрати майбутніх періодів.

Розглянемо динаміку структури оборотних активів підприємств України (рис. 1.4)

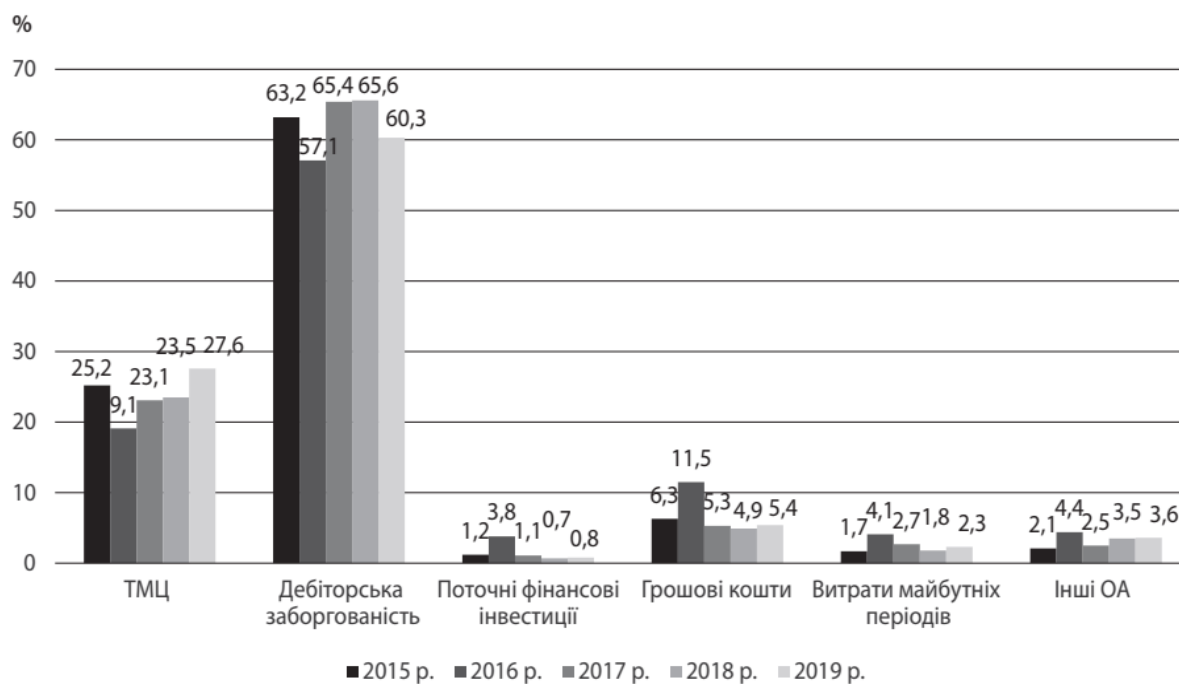

Рисунок 1.4 - Динаміка структури оборотних активів підприємств України у 2015-2019 рр.

На рисунку видно, що найбільшу питому вагу у оборотних активах підприємств України займає дебіторська заборгованість (у 2018 році її розмір досяг 65,6 %). Позитивно можна оцінити її скорочення у 2019 році до 60,3% від вартості оборотних активів підприємств України.

Організація оборотних активів на підприємствах України будується на наступних принципах:

1) самостійності підприємств щодо формування, розпорядження та управління оборотними активами (кожне підприємство може самостійно вирішувати, на які потреби витратить оборотні активи);

2) планування потреби та розміщення оборотних активів за відповідними елементами й підрозділами (обов'язковий розрахунок

оптимальної потреби в оборотних активах задля безперебійної роботи підприємства);

3) – коригування нормативів оборотних коштів з урахуванням змінних вимог економічної діяльності підприємства: обсягу виробництва, постачальників і споживачів, рівня цін на сировину та матеріали; форм розрахунків підприємства;

4) оптимальної системи фінансування оборотних коштів (формування оборотних активів за рахунок власних ресурсів та/або залучених коштів за умови забезпечення стабільного фінансового стану підприємства;

5) контроль за оптимальним розміщенням і використанням оборотних коштів (метою контролю є прискорення оборотності оборотних активів [1]).

1.3 Аналіз ефективності використання оборотних активів

Оцінку ефективності використання оборотних активів підприємства зазвичай здійснюють за допомогою трьох основних груп показників (і таким чином віддзеркалюють дещо різні боки використання оборотних активів): показників ділової активності, ліквідності і рентабельності.

Всі показники оборотності на наявності власних оборотних коштів входять до складу показників ділової активності (таблиця 1.1).

Показник	Формула для розрахунку	Формула за рядками фінансової звітності
1 Власний оборотний капітал (ВОК)	Власний капітал - необоротні активи	p.1495-p.1095
2 Коефіцієнт оборотності активів (швидкість обороту активів) Коа	Чистий дохід/вартість активів(підсумок балансу)	p.2000/p.1300

Продовження таблиці 1.1

3	Тривалість обороту активів	360/коефіцієнт оборотності активів	360/Коа
4	Коефіцієнт оборотності оборотних активів (мобільних засобів) Коба	Чистий дохід/вартість оборотних активів	p.2000/p.1195
5	Тривалість обороту оборотних активів	360/коефіцієнт оборотності оборотних активів	360/Коба
6	Коефіцієнт оборотності запасів Кобз	Чистий дохід/вартість запасів	p.2000/p.1100
7	Тривалість обороту запасів	360/коефіцієнт оборотності запасів	360/Кобз
8	Оборотність дебіторської заборгованості Кодз	виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) / дебіторська заборгованість	p.2000/(p.1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)
9	Середній термін обороту дебіторської заборгованості	360 / оборотність дебіторської заборгованості	360/Кодз
10	Оборотність кредиторської заборгованості Кокз	виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) / кредиторська заборгованість	p.2000/p.1615+1620+1625+1630)
11	Середній термін обороту кредиторської заборгованості	360 / коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	360/Кокз
12	Оборотність товарів	виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) / готова продукція	p.2000/p.1104
13	Оборотність матеріальних оборотних коштів	чистий дохід / підсумок II розділу активу балансу за мінусом витрат майбутніх періодів	p.2000/(p.1195-1170)
14	Оборотність власного капіталу	чистий дохід / підсумок I розділу пасиву балансу	p.2000/p.1495

Продовження таблиці 1.1

15	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	ВОК/оборотні активи	ВОК/р.1195
16	Маневреність робочого капіталу	Запаси/ВОК	р.1100/ВОК
17	Маневреність власних оборотних коштів	Гроші та їх еквіваленти/ВОК	р.1165/ВОК

Крім показників ділової активності для аналізу ефективності використання оборотних активів іноді застосовують обернені коефіцієнти оборотності – так звані коефіцієнти завантаження оборотних коштів (або елемента оборотних коштів). Він показує скільки оборотних коштів припадає на одну гривню реалізованої продукції за відповідний період, наприклад:

$$K_{zoa} = OA / ЧД, \quad (1.1)$$

де K_z — коефіцієнт завантаження оборотних активів,

OA – сума оборотних активів, грн,

ЧД – виручка від реалізації продукції, робіт, послуг, грн.

Окрім показників оборотності ефективність використання матеріальних ресурсів на підприємстві можна з'ясувати розрахунком матеріаловіддачі, матеріаломісткості продукції, питомої ваги матеріальних витрат у собівартості продукції, ефективністю споживання окремих видів матеріальних ресурсів коефіцієнту використання матеріалів.

Ступінь ліквідності всіх оборотних активів і їх окремої групи розраховується відношенням відповідного елемента оборотних активів до короткострокових (поточних) зобов'язань.

Для аналізу ліквідності застосовують наступні показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал), коефіцієнт покриття (Кп); коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл).

Коефіцієнт покриття Кп розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства (р.1195/р.1695). Орієнтовне нормативне значення цього показника більше 1.

Коефіцієнт швидкої ліквідності Кшл визначається як відношення оборотних коштів за вирахуванням запасів до поточних зобов'язань підприємства (р.(1120+1125+1135+1140+1145+1155+1160+1165+1190)/р.1695). Орієнтовне нормативне значення цього показника більше 0,6.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності Кал розраховується як відношення найбільш ліквідних оборотних активів (грошових коштів) до поточних зобов'язань підприємства (р.(1160+1165)/р.1695). Орієнтовне нормативне значення цього показника більше 0,2.

Для визначення ефективності використання оборотних коштів використовують коефіцієнт ефективності (або прибутковості оборотних коштів) і рентабельність. Вони обчислюються за формулами:

$$Ke = П/ОА, \quad (1.2)$$

$$P = П/ОА * 100\%. \quad (1.3)$$

де Ke — коефіцієнт ефективності оборотних коштів, коп.;

$П$ — валовий прибуток, грн.;

P — рентабельність оборотних активів, %.

Показники рентабельності зведемо до таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Показники рентабельності підприємства

Показник	Формула для розрахунку	Формула за рядками фінансової звітності
Рентабельність активів (капіталу)	чистий прибуток/активи (капітал)	р.2350/р.1300 (або р.1900)
Рентабельність оборотних активів	чистий прибуток/оборотні активи	р.2350/р.1195
Рентабельність запасів	чистий прибуток/запаси	р.2350/р.1100

Одним з важливих завдань підприємства в сучасних умовах є ефективне використання оборотних коштів, що можна покращити шляхом прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу. Розрізняють абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів [11, 26, 27, 18, 20].

У наступному розділі кваліфікаційної роботи перейдемо до практичних розрахунків щодо аналізу оборотних коштів ДП «Волинського лісового селекційно-насінневого центру».

2 АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Загальна характеристика ДП «Волинський лісовий селекційно-насіннєвий центр»

Державне підприємство «Волинський лісовий селекційно-насіннєвий центр» входить до складу Волинського обласного управління лісового господарства..

Управління вирішує завдання лісовідновлення та лісорозведення, метою цих дій є збільшення лісистості Волинської області до 36 %.

Щороку в Управлінні висаджується більше 5000 га лісів. Щоб забезпечити такі лісопосадки насінням і створений насіннєвий центр. «ВЛСНЦ» займається також вирощуванням саджанців дубів, сосни та ялини, а також багатьох декоративних садових та паркових рослин.

Загальна площа лісонасіннєвої бази становить 2902 га, у тому числі: лісонасіннєві плантації складають 160 га; випробні культури – 22 га; генетичні резервати займають площу 780 га; а лісонасіннєві ділянки – 131 га; на додаток плюсові насадження займають 215 га.

Фінансові результати діяльності підприємства у 2017-2020 рр. наведені на рис. 2.1.

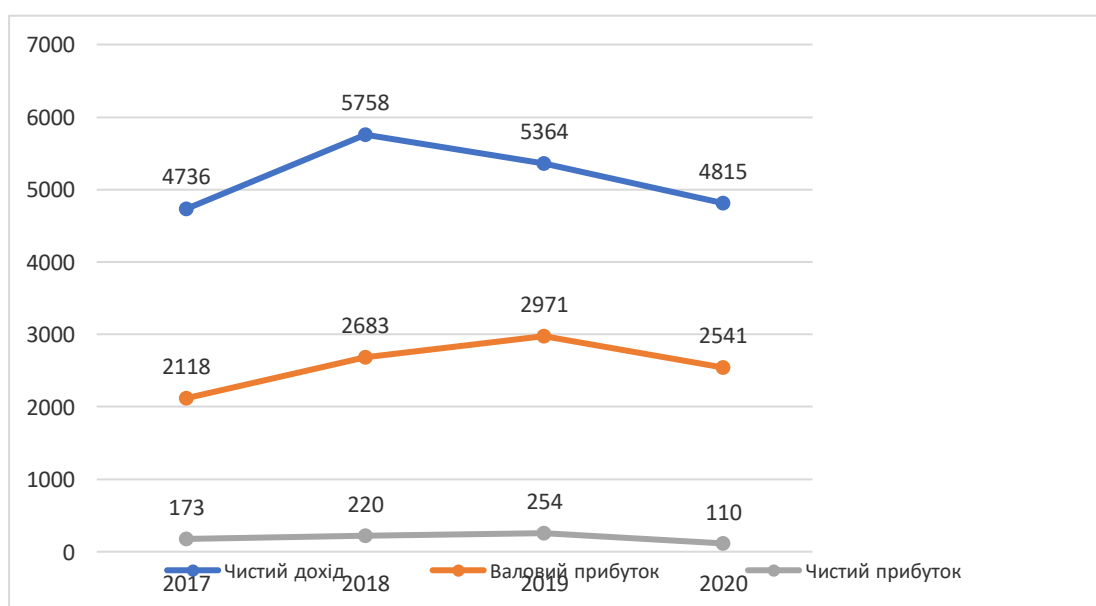

Рисунок 2.1 – Фінансові результати діяльності підприємства у 2017-

2020 рр.

На рисунку видно, що за останній рік фінансові результати підприємства погіршилися незначним чином. Чистий дохід знизився до 4815 тис.грн., валовий прибуток – до 2541 тис.грн., а чистий прибуток підприємства - до 110 тис.грн.

Основні фінансово-економічні показники підприємства представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні показники фінансово-господарської діяльності ДП «ВЛСНЦ», тис.грн.

Назва показника	2018 р.	2019 р.	2020 р.
1 Необоротні активи	1277	1129	939
2 Запаси	955	1307	1173
3 Поточна дебіторська заборгованість	346	418	364
4 Грошові кошти	49	3	14
5 Власний капітал	1585	1510	1532
6 Довгострокові зобов'язання	226	165	95
7 Поточна кредиторська заборгованість	507	814	406
8 Майно підприємства	2658	2897	2539

Із даних таблиці видно, що за останній рік погіршилися всі основні показники діяльності підприємства: в першу чергу зменшився розмір майна підприємства (загальної вартості його активів), зменшився розмір грошових коштів, запасів. Але зменшився також і розмір заборгованості підприємства як довгострокової, так і короткострокової.

Тепер проаналізуємо склад і структуру оборотних активів підприємства «ВЛСНЦ», динаміку їх зміни за 2018-2020 роки. На основі даних фінансової звітності підприємства (форма 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан та Приміток до фінансової звітності) розрахуємо питому вагу окремих статей оборотних активів в їх загальній сумі, одержані результати занесемо в таблицю, а потім на основі таблиці побудуємо діаграми структури оборотних активів підприємства.

Таблиця 2.2 – Склад і структура оборотних активів ДП «Волинський лісовий селекційно-насіннєвий центр» за 2018-2020 рр.

Оборотні активи	2018		2019		2020	
	тис.грн	% до підсумку	тис.грн	% до підсумку	тис.грн	% до підсумку
Запаси	955	69,15	1307	73,93	1173	73,31
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	272	19,7	358	20,25	326	20,38
Інша поточна дебіторська заборгованість	74	5,36	60	3,39	38	2,38
Грошові кошти	49	3,55	3	0,17	14	0,88
Інші оборотні активи	31	2,24	40	2,26	49	3,06
Всього	1381	100	1768	100	1600	100

Побудуємо діаграми структури оборотних активів за 2018-2020 роки:

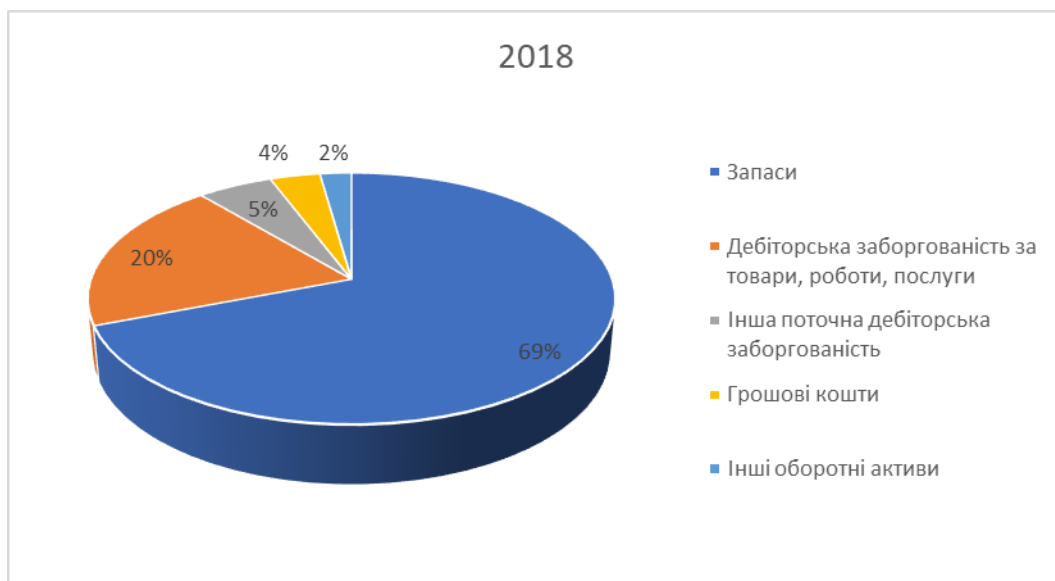

Рисунок 2.2 – Структура оборотних активів «ВЛСНЦ» за 2018 р.

Як бачимо з рисунку найбільшу питому вагу у структурі оборотних активів підприємства займають запаси (69,15 %). Питома вага інших статей досить незначна.

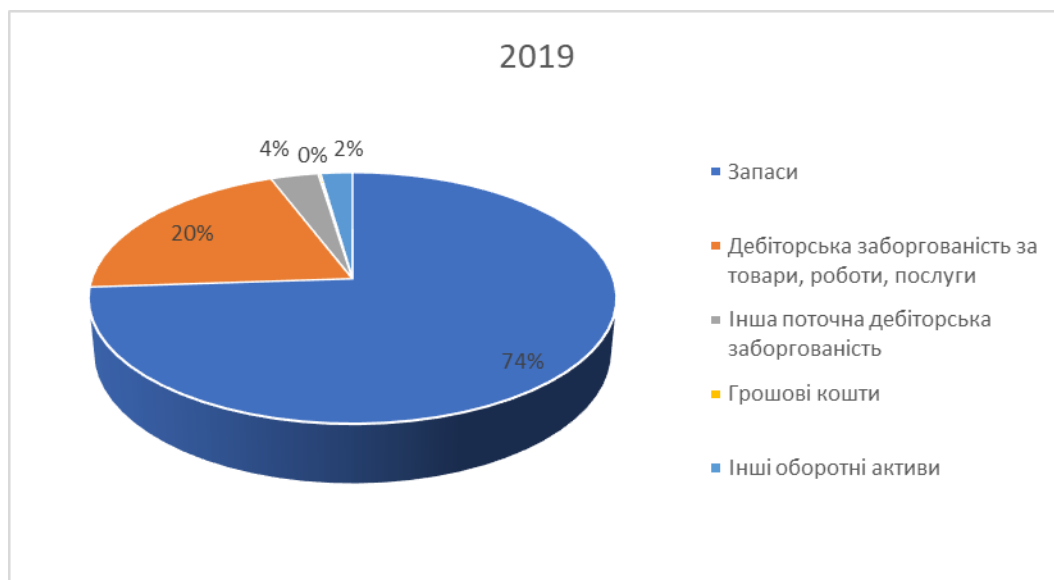

Рисунок 2.3 - Структура оборотних активів «ВЛСНЦ»
за 2019 р.

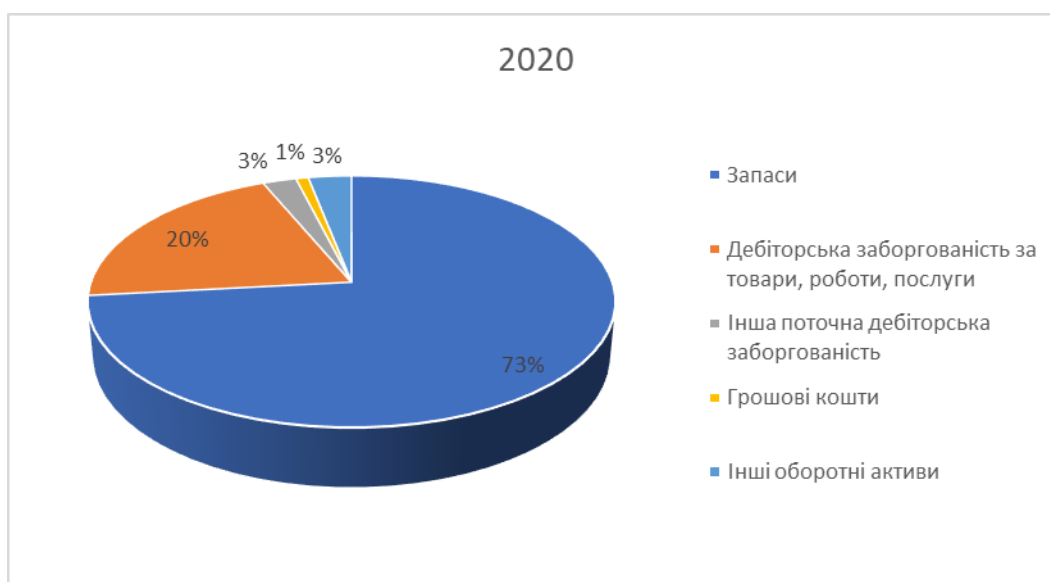

Рисунок 2.4 – Структура оборотних активів «ВЛСНЦ» за 2020 р.

Як бачимо з діаграм на рисунках 2.2, 2.3 та 2.4 значну частку в оборотних активах підприємства складають запаси (69 %, 74 %, 73 % за роками), обсяг яких протягом 3 років лише зростає.

Причиною, зокрема, може бути зниження швидкості обороту цих активів, що надалі підтвердять або спростують розраховані показники оборотності активів.

Частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за роками зовсім не змінилась і постійно становила 20 %. А частка іншої дебіторської заборгованості зменшувалась щороку на 1 %: 5 % (2018 р.), 4 % (2019 р.), 3 % (2020 рік).

Для більш детального аналізу оборотних активів підприємства у 2020 році складемо аналітичну таблицю, доповнивши показники фінансової звітності підприємства показниками динаміки, структури, структурної динаміки.

Таблиця 2.3 – Аналіз оборотних активів «ВЛСНЦ» 2020 р.

Актив	Абсолютні величини, тис.грн		Питома вага, %		Зміна		
	На початок року,	На кінець року	На початок року	На кінець року	В абсолютних величинах, тис.грн	У питомій вазі, %	У % до величини на початок року (гр. 6: гр. 2)
1	2	3	4	5	6	7	8
Запаси	1307	1173	73,93	73,31	-134	-0,62	-10,25
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	358	326	20,25	20,38	-32	0,13	-8,94
Дебіторська заборгованість за розрахунками та інша	60	38	3,39	2,38	-22	-1,01	-36,7
Гроші та їх еквіваленти	3	14	0,17	0,88	11	0,71	366,7
Інші оборотні активи	40	49	2,26	3,06	9	0,8	22,5
Баланс	1768	1600	100	100	-168	0	-9,5

Як бачимо за останній рік у абсолютному вимірі найбільше зменшився розмір запасів підприємства, а грошові кошти і інші оборотні активи, навпаки, зросли. Загальна сума оборотних активів зменшилась на 168 тис.грн. (або на 9,5 %).

Проаналізуємо запаси підприємства за Примітками до фінансової звітності за 2018-2020 рр. Складемо аналітичну таблицю 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналітична таблиця стану запасів ДП «Волинський лісовий селекційно-насі́нневий центр» у 2018-2020 році, тис.грн.

Елементи запасів	2018		2019		2020	
	тис.грн	% до підсумку	тис.грн	% до підсумку	тис.грн	% до підсумку
Виробничі запаси	249	26,07	290	22,19	254	21,65
Незавершене виробництво	679	71,1	986	75,44	900	76,73
Готова продукція	1	0,1	0	0	0	0
Товари	26	2,73	31	2,37	19	1,62
Всього	955	100	1307	100	1173	100

Найбільшу частку у структурі запасів підприємства займає незавершене виробництво, що пов'язано зі специфікою вирощування саджанців рослин і частка незавершеного виробництва з роками зростає з 71,1 % у 2018 році до 76,73% у 2020 р. Частка виробничих запасів та товарів, навпаки, за останні роки зменшилась з 26,07% та 2,73% у 2018 році до 21,65% та 1,62% у 2020 році відповідно.

Далі перейдемо до аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства.

2.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів ДП «ВЛСНЦ»

Спочатку розрахуємо показники ефективності використання оборотних коштів та інші показники ділової активності підприємства.

Визначаємо суму власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу – ВОК) підприємства як різницю власного капіталу та необоротних активів підприємства.

$$\text{ВОК}_{2018} = 644 - 1277 = -633 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ВОК}_{2019}=644-1129=-485 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{ВОК}_{2020}=644-939=-295 \text{ тис.грн.}$$

Наявність власного оборотного капіталу позитивно характеризувало б фінансову діяльність підприємства. Але у підприємства, що аналізується у роботі немає власного оборотного капіталу протягом усього періоду аналізу.

Визначаємо коефіцієнт оборотності активів як відношення виручки до активів підприємства:

$$\text{Коба}_{2018}=5758/2658=2,16$$

$$\text{Коба}_{2019}=5364/2897=1,85$$

$$\text{Коба}_{2020}=4815/2539=1,9$$

Позитивним є зростання показника такого у динаміці. У підприємства, що аналізується відбувається зменшення показника, тобто вповільнюється оборотність активів.

Розрахуємо тривалість одного обороту оборотності активів:

$$\text{Тоба}_{2018}=360/2,16=167,7 \text{ дн.}$$

$$\text{Тоба}_{2019}=360/1,85=194,6 \text{ дн.}$$

$$\text{Тоба}_{2020}=360/1,9=189,5 \text{ дн.}$$

Бачимо, що тривалість одного обороту зросла з 168 днів у 2018 році до 190 днів у 2020 р.

Визначаємо коефіцієнт оборотності оборотних активів як відношення виручки до оборотних активів підприємства:

$$\text{Кооба}_{2018}=5758/1381=4,17$$

$$\text{Кооба}_{2019}=5364/1768=3,03$$

$$\text{Кооба}_{2020}=4815/1600=3,0$$

Позитивним є зростання показника такого у динаміці. Але у «ВЛСНЦ» вповільнюється оборотність і оборотних активів також.

Розрахуємо тривалість одного обороту оборотності оборотних активів:

$$\text{Тооба}_{2018}=360/4,17=86,3 \text{ дн.}$$

$$\text{Тооба}_{2019}=360/3,03=118,8 \text{ дн.}$$

$$\text{Тооба}_{2020}=360/3=120 \text{ дн.}$$

Бачимо, що тривалість одного обороту зростає з 86 днів у 2018 році до 120 днів у 2020 р.

Визначаємо коефіцієнт оборотності запасів як відношення виручки до запасів підприємства:

$$Кобз_{2018} = 5758 / 955 = 6,03$$

$$Кобз_{2019} = 5364 / 1307 = 4,1$$

$$Кобз_{2020} = 4815 / 1173 = 4,1$$

Позитивним є зростання показника такого у динаміці. У підприємства, що аналізується, уповільнюється оборотність запасів.

Розрахуємо тривалість одного обороту оборотності запасів:

$$Тобз_{2018} = 360 / 6,03 = 59,7 \text{ дн.}$$

$$Тобз_{2019} = 360 / 4,1 = 87,8 \text{ дн.}$$

$$Тобз_{2020} = 360 / 4,1 = 87,8 \text{ дн.}$$

Бачимо, що тривалість одного обороту зростає з 60 днів у 2018 році до 88 днів у 2020 р.

Розраховуємо коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості як відношення виручки до дебіторської заборгованості підприємства:

$$Кобдз_{2018} = 5758 / 346 = 16,64$$

$$Кобдз_{2019} = 5364 / 418 = 12,83$$

$$Кобдз_{2020} = 4815 / 364 = 13,22$$

Позитивним є зростання показника такого у динаміці. У підприємства, що аналізується відбувається зменшення показника, тобто уповільнюється оборотність дебіторської заборгованості.

Розрахуємо тривалість одного обороту дебіторської заборгованості:

$$Тобдз_{2018} = 360 / 16,64 = 21,6 \text{ дн.}$$

$$Тобдз_{2019} = 360 / 12,83 = 28 \text{ дн.}$$

$$Тобдз_{2020} = 360 / 13,22 = 27,2 \text{ дн.}$$

Бачимо, що тривалість одного обороту зростає з 22 днів у 2018 році до 27 днів у 2020 р.

Вираховуємо коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості як відношення виручки до кредиторської заборгованості підприємства:

$$\text{Кобкз}_{2018} = 5758 / 507 = 11,36$$

$$\text{Кобкз}_{2019} = 5364 / 814 = 6,59$$

$$\text{Кобкз}_{2020} = 4815 / 406 = 11,86$$

У підприємства, що аналізується відбувається зменшення показника.

Розрахуємо тривалість одного обороту оборотності кредиторської заборгованості:

$$\text{Тобкз}_{2018} = 360 / 11,36 = 31,7 \text{ дн.}$$

$$\text{Тобкз}_{2019} = 360 / 6,59 = 54,6 \text{ дн.}$$

$$\text{Тобкз}_{2020} = 360 / 11,86 = 30,4 \text{ дн.}$$

Тривалість одного обороту майже не змінилась.

Розраховуємо коефіцієнт оборотності товарів як відношення виручки до товарів по балансу:

$$\text{Кобт}_{2018} = 5758 / 26 = 221,5$$

$$\text{Кобт}_{2019} = 5364 / 31 = 173$$

$$\text{Кобт}_{2020} = 4815 / 19 = 253,4$$

Позитивним є зростання показника такого у динаміці, що і спостерігається у підприємства, але це скоріше виключення, ніж правило для підприємства.

Визначаємо коефіцієнт оборотності власного капіталу як відношення виручки до власного капіталу підприємства:

$$\text{Кобвк}_{2018} = 5758 / 941 = 6,2$$

$$\text{Кобвк}_{2019} = 5364 / 866 = 6,2$$

$$\text{Кобвк}_{2020} = 4815 / 888 = 5,4$$

Позитивним є зростання показника такого у динаміці. У підприємства, що аналізується відбувається зменшення показника, тобто вповільнюється оборотність власного капіталу.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами, маневреність робочого капіталу та маневреність власних оборотних коштів

розраховувати не будемо, бо у підприємства немає власного оборотного капіталу.

Всі показники ділової активності зведемо у підсумкову таблицю

Таблиця 2.5 – Показники ділової активності ДП «ВЛСНЦ»

Показники	2018	2019	2020	тенденція
1 Власний оборотний капітал (ВОК), тис.грн.	-633	-485	-295	↑
2 Коефіцієнт оборотності активів (швидкість обороту активів) Коа	2,16	1,85	1,9	↓
3 Тривалість обороту активів	167,7	194,6	189,5	↑
4 Коефіцієнт оборотності оборотних активів (мобільних засобів) Коба	4,17	3,03	3,0	↓
5 Тривалість обороту оборотних активів	86,3	118,8	120	↑
6 Коефіцієнт оборотності запасів Кобз	6,03	4,1	4,1	↓
7 Тривалість обороту запасів	59,7	87,8	87,8	↑
8 Оборотність дебіторської заборгованості Кодз	16,64	12,83	13,22	↓
9 Середній термін обороту дебіторської заборгованості	21,6	28	27,2	↑
10 Оборотність кредиторської заборгованості Кокз	11,36	6,59	11,86	↔
11 Середній термін обороту кредиторської заборгованості	31,7	54,6	30,4	↔
12 Оборотність товарів	221,5	173	253,4	↑
13 Оборотність власного капіталу	6,2	6,2	5,4	↓

Розрахуємо коефіцієнти ліквідності, щоб визначити чи зможе підприємство швидко погасити свої поточні зобов'язання.

Визначаємо коефіцієнт покриття як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства:

$$Кп_{2018}=1381/847= 1,63$$

$$K_{п2019}=1768/1222= 1,45$$

$$K_{п2020}=1600/912=1,75$$

Позитивним для підприємства є значення показника ≥ 1 . У даного підприємства ця умова виконується.

Коефіцієнт швидкої ліквідності визначається як відношення оборотних активів за вирахуванням запасів до поточних зобов'язань підприємства:

$$K_{шл2018}=(1381-955)/847= 0,5$$

$$K_{шл2019}=(1768-1307)/1222= 0,38$$

$$K_{шл2020}=(1600-1173)/912=0,47$$

Позитивним для підприємства є значення показника $\geq 0,6$. У даного підприємства ця умова не виконується, тому підприємство без реалізації запасів не зможе розрахуватися по своїм поточним зобов'язанням, а це може зайняти певний час.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності розрахуємо як відношення грошових коштів підприємства до поточних зобов'язань:

$$K_{ал2018}=101/847=0,12$$

$$K_{ал2019}=65/1222=0,05$$

$$K_{ал2020}=60/912=0,07$$

Позитивним для підприємства є значення показника $\geq 0,2$. У даного підприємства ця умова не виконується, тому воно не зможе швидко розрахуватися по своїм поточним зобов'язанням.

Завершимо аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства розрахунком показників рентабельності.

Прослідкуємо за динамікою зміни показників за 3 роки.

Визначаємо коефіцієнт рентабельності активів:

$$P_{a2018}=220/2658*100=8,3 \%$$

$$P_{a2019}=254/2897=8,8 \%$$

$$P_{a2020}=110/2539=4,3 \%$$

Взагалі наявність у підприємства прибутку позитивно характеризує його фінансово-економічну діяльність. Отримання наведених вище

показників рентабельності позитивно характеризує використання активів підприємства.

Визначаємо коефіцієнт рентабельності оборотних активів:

$$Roa_{2018}=220/1381*100=15,9 \%$$

$$Roa_{2019}=254/1768*100=14,4 \%$$

$$Roa_{2020}=110/1600*100=6,8 \%$$

А також коефіцієнт рентабельності запасів:

Визначаємо коефіцієнт рентабельності активів:

$$Rz_{2018}=220/955*100=23 \%$$

$$Rz_{2019}=254/1307*100=19,4 \%$$

$$Rz_{2020}=110/1173*100=9,4 \%$$

Позитивно можна оцінити наявність прибутку і рентабельності, а простежується тенденція поступового зменшення всіх показників рентабельності внаслідок значного зменшення чистого прибутку.

Зведемо показники ліквідності та рентабельності у підсумкову таблицю

Таблиця 2.6 – Показники ефективності використання оборотних коштів підприємства

Показники	2018	2019	2020
Рентабельність, %			
Рентабельність активів підприємства	8,3	8,8	4,3
Рентабельність оборотних активів	15,9	14,4	6,8
Рентабельність запасів	23	19,4	9,4
Ліквідність			
Загальна (коефіцієнт покриття)	1,63	1,45	1,75
швидка	0,5	0,38	0,47
абсолютна	0,12	0,05	0,07

Підводячи підсумок за 2018-2020 роки, можемо відзначити, що підприємство працює прибутково, але недостатньо ефективно використовує свої оборотні активи.

Протягом трьох років спостерігається уповільнення оборотності всіх елементів оборотних активів (виключення становлять лише товари).

В структурі активів підприємства переважають запаси та дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. В запасах основну питому вагу має незавершене виробництво, що пов'язано зі специфікою роботи підприємств лісового господарства.

3 ПРОГНОЗУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ПОКАЗНИКІВ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Як ми вже говорили у першому розділі роботи, крім просто аналізу фінансових показників не менш важливим є прогнозування тенденції їх зміни у майбутньому. Трендовий аналіз полягає у визначенні такої основної тенденції (тренду) динаміки показників, очищеного від впливу певних особливостей окремих періодів. За допомогою побудови тренду ми робимо екстраполяцію найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто виконуємо перспективний прогнозний аналіз.

Спрогнозуємо деякі показники ділової активності (дані візьмемо із таблиці 3.1).

Таблиця 3.1 - Показники ділової активності ДП «ВЛСНЦ» для трендового аналізу

Показники	2017	2018	2019	2020
1 Власний оборотний капітал (ВОК), тис.грн.	-625	-633	-485	-295
2 Коефіцієнт оборотності активів (швидкість обороту активів) Коа	2,14	2,16	1,85	1,9
3 Коефіцієнт оборотності оборотних активів (мобільних засобів) Коба	4,32	4,17	3,03	3,0
4 Коефіцієнт оборотності запасів Кобз	6,12	6,03	4,1	4,1
5 Оборотність дебіторської заборгованості Кодз	17,2	16,64	12,83	13,22
6 Оборотність кредиторської заборгованості Кокз		11,36	6,59	11,86

На рисунку 3.1 за допомогою програмного забезпечення Microsoft проведений трендовий аналіз зміни показники власного оборотного капіталу підприємства на 3 майбутні періоди.

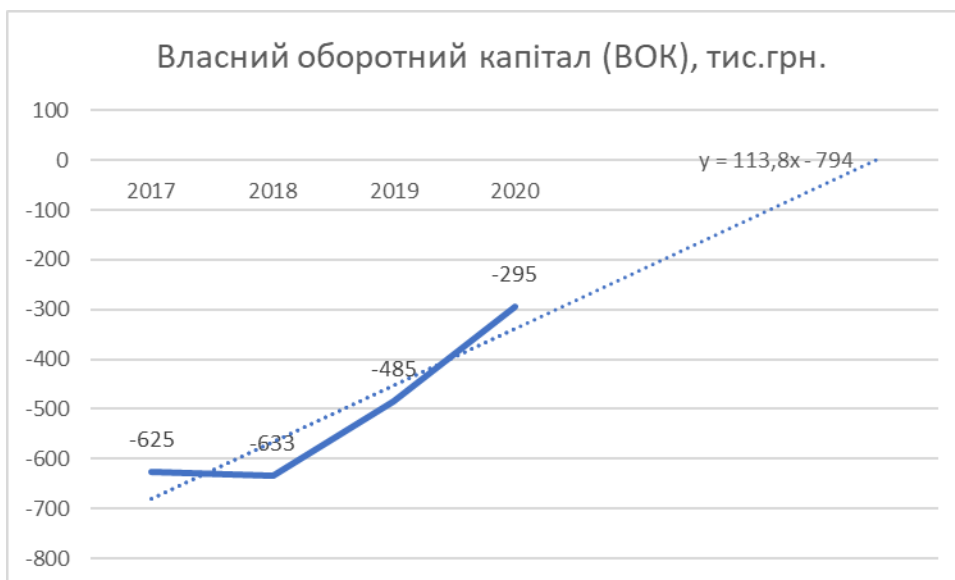

Рисунок 3.1 – Трендовий аналіз зміни показника власного оборотного капіталу підприємства

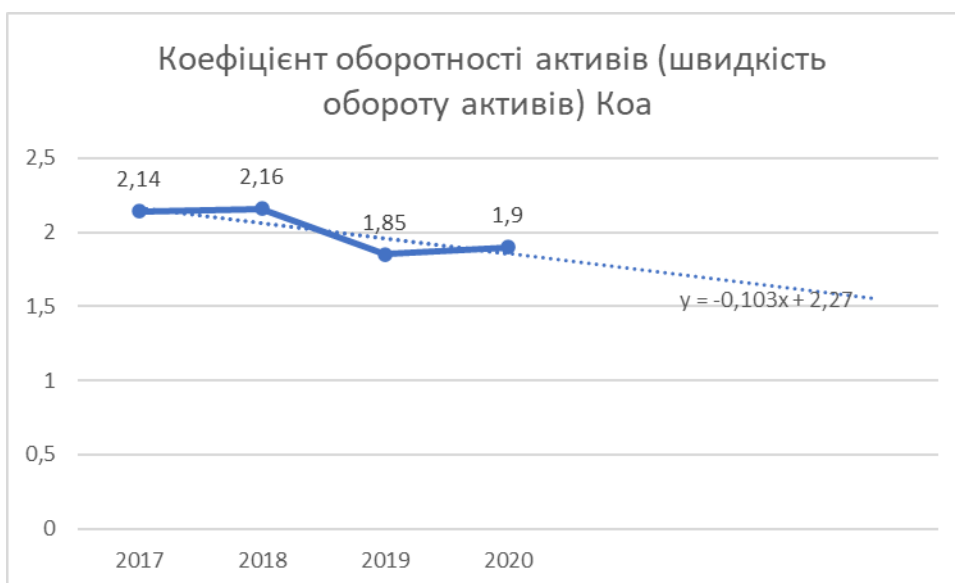

Рисунок 3.2 – Трендовий аналіз зміни показника оборотності активів підприємства

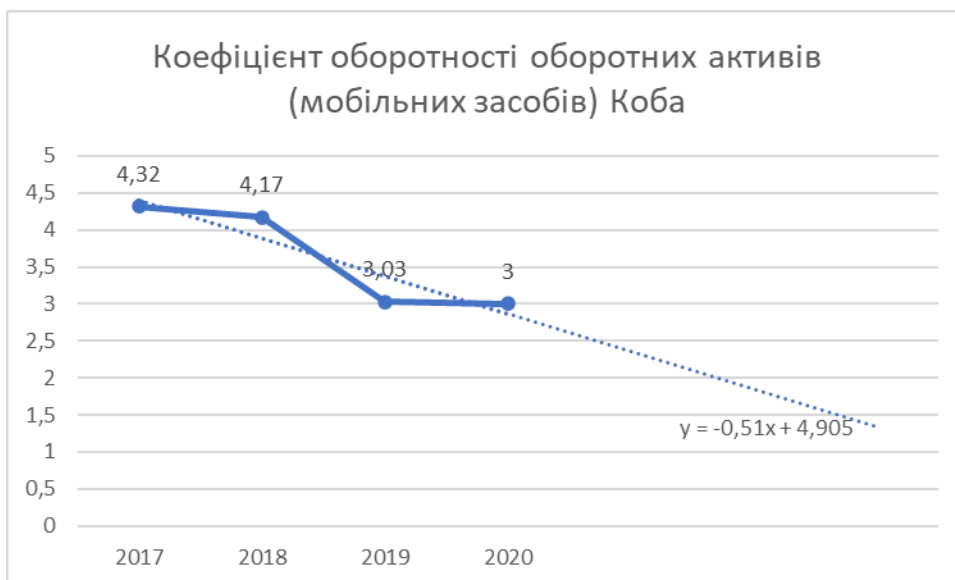

Рисунок 3.3 – Трендовий аналіз зміни показника оборотності оборотних активів підприємства

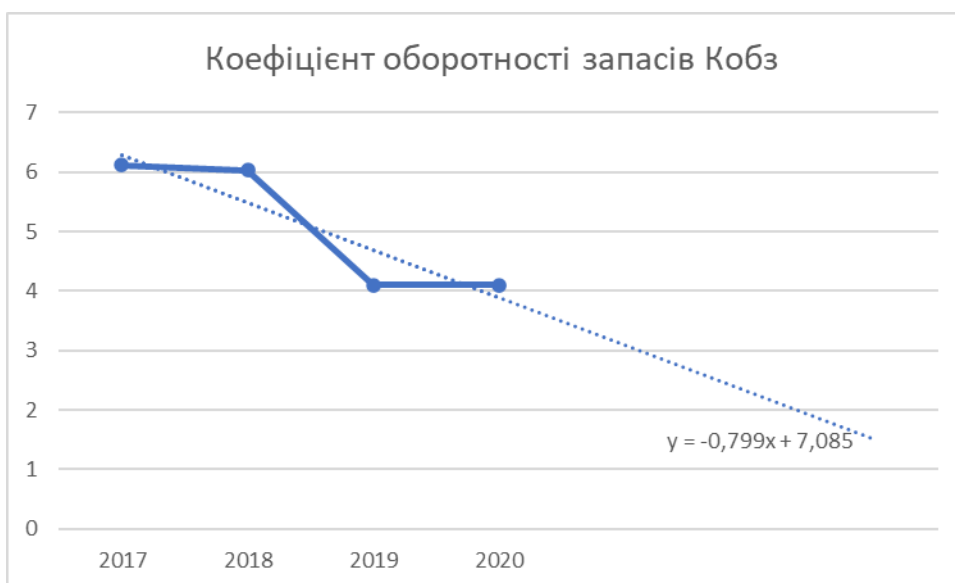

Рисунок 3.4 – Трендовий аналіз зміни показника оборотності запасів підприємства

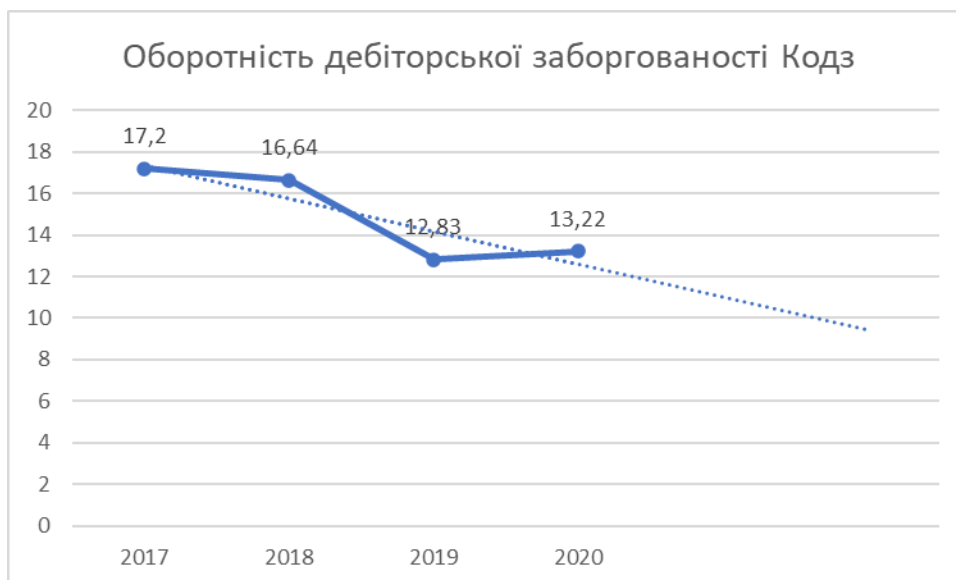

Рисунок 3.5 – Трендовий аналіз зміни показника оборотності запасів підприємства

Як видно по побудованим графікам трендового аналізу, незважаючи, що сьогодні підприємства працює стабільно. Перспективи у нього на майбутнє не дуже радісні. По всім п'ятьом розрахованим показникам спостерігається негативна тенденція.

Підприємству можна запропонувати заходи щодо прискорення оборотності його оборотних активів та збільшення виручки від реалізації продукції. По-перше, це зменшення середнього залишку оборотних коштів за всіма видами, особливо за запасами. Потрібно провести нормування та оптимізацію залишків нормованих оборотних активів. Для покращання збутової політики та збільшення виручки та чистого прибутку підприємства потрібно налагодити якісний збут, провести рекламну кампанію, зробити інтернет-магазин для прийому замовлень і консультацій покупців, а для зменшення незавершеного виробництва вирощувати саджанці рослин із швидким періодом росту.

ВИСНОВКИ

Оборотні активи – «це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» (НП(С)БО 1).

Оборотні активи включають запаси, дебіторську заборгованість, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, кошти у розрахунках, товари.

Економічно та фінансово значимим для підприємства є оптимальне та раціональне використання оборотних коштів підприємств.

Для аналізу ефективності використання оборотних активів підприємств використовують цілий ряд показників та коефіцієнтів.

Основними показниками для оцінки ефективності використання оборотних активів є швидкість обігу (оборотність) та тривалість одного обороту. Прискорення оборотності дозволяє збільшити обсяг виробленої продукції на гривню поточних витрат; а також дає можливість вивільнити певну частку необхідних у роботі підприємства коштів з обігу та створити відповідні резерви або розширити виробництво.

У другому розділі роботи проведено аналіз ефективності використання оборотних активів ДП «ВЛСНЦ». Визначено, що використання оборотних активів підприємства у порівнянні з минулими періодами погіршилося, незважаючи на те, що підприємство останні роки отримує прибуток. Щоб визначити тенденції зміни показників ефективності використання оборотних активів підприємства у третьому розділі роботи було проведено трендовий аналіз зміни п'ятьох ключових показників.

Побудовані тренди показали погіршення ефективності використання оборотних активів підприємства у майбутньому.

Щоб запобігти негативним тенденціям було запропоновано шляхи покращання ефективності використання оборотних коштів на підприємстві.

Основними з яких є: покращання точності у нормуванні та оптимізації запасів; зменшення невиробничих втрат матеріалів; скорочення проміжних ланок в підрозділі по збуту, створення інтернет-магазину для покращання роботи з клієнтами та отримання додаткових доходів, вирощування рослин з меншим періодом росту для товарної кондиції. .

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Бедринець М.Д. Фінанси підприємств [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. — К. : ЦУЛ, 2018. — 292 с.
2. Безбородова Т. В. Управління оборотними коштами підприємств [Електронний ресурс] / Т. В. Безбородова, Т. В. Даншина // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 1. - С. 59-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_1_13.
3. Бердар М.М. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / М. М. Бердар. — Київ : Центр учбової літератури, 2016. — 352 с.
4. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия. К.: Ника-центр, Эльга, 2003. 448 с.
5. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов. М.: Олимп-Бизнес, 1997. 1088 с.
6. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту/ Переклад з англ. – К.: Видавництво «Молодь», 1997. –1000с.
7. Брушко Г. В. Методологічні основи управління оборотними активами. Культура народів Причорномор'я. 2010. № 179. С. 31–33. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/54467/09-Brushko.pdf?sequence=1>
8. Вартісно-орієнтоване управління підприємствами на основі стейкхолдерського підходу [Текст] : звіт про НДР (остаточний) / кер. О.О. Захаркін. - Суми : СумДУ, 2018. - 79 с.
9. Дебіторська заборгованість: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10: затв. наказом Мінфіну від 08.10.1999 №237 за станом на 29.09.2020. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-planrah/standart-buhgalterskogo/pologheniya-standart-buhgaltersykogo-1021475.html>
10. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності // Актуальні проблеми

економіки. 2007. №9. 227 с.

11. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

12. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства // Економіка і організація управління. 2018. № 1 (29). С.75-84.

13. Економіка підприємства [Текст] : навчальний посібник / ред.: Є. В. Мішенін, Є. О. Балацький. — Х. : Диска Плюс, 2015. — 336 с.

14. Економічне обґрунтування реінжинірингу бізнес-процесів як елементу процесоорієнтованої системи управління на виробничому підприємстві: звіт про НДР (заключний)/ Кер.: Л.М.Таранюк. - Суми: СумДУ, 2010. - 287 с.

15. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1: затв. наказом Мінфіну від 07.02.2013 №73 за станом на 31.05.2019. URL: <http://buhgalterskogo/nacionalynepologhennya-standartu-102buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart1081.html>

16. Запаси: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2: за станом на травень 2011. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO2_01012015.pdf

17. Запаси: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9: затв. наказом Мінфіну від 20.10.1999 №246 за станом на 29.09.2020. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standartbuhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021474.html>

18. Ілляшенко, Т.О. Оцінка фінансових ризиків підприємства на базі бухгалтерської звітності [Текст] / Т.О. Ілляшенко, А.В. Макарова // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. - Суми : СумДУ, 2014. - Т.1. - С. 237-239.

19. Канурна З.Ф. Контроль оборотних активів підприємств машинобудівного комплексу // Міжнародний збірник наукових праць. 2008. № 3 (12). С.246-252. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/68491/64015> (дата звернення 25.09.2020).

20. Канцедал Н.Ю., Клімович І.М., Ганін В.І. Окремі питання управління оборотними активами підприємства // Економіка та держава, № 11/2019. С.103-107. doi: 10.32702/2306-6806.2019.11.103

21. Кірдіна О. Г. Управління оборотними активами підприємств. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 43. С. 133–137.

22. Коблянська Г.Ю., Ревенко К.О. Порівняльна характеристика П(С)БО 9 «Запаси» і МСБО 2 «Запаси» // Економіка: теорія та практика. 2014. № 2. С. 50-55

23. Ковальчук Н. О. Особливості управління оборотними активами на вітчизняних підприємствах. Науковий вісник Буковинської державної академії. 2011. Вип. 1. С. 99–106.

24. Колумбет О. Оборотні активи: сутність, класифікація та структура у вітчизняній і зарубіжній практиці // Збірник наукових праць ДЕТУТ. Сер. Економіка та управління. 2013. №23-24. С.324-332

25. Косова Т. Д., Роганова Г. О. Фінансовий механізм управління оборотними коштами підприємств : монографія. Донецьк : Світ книги, 2013. 232 с.

26. Купріна, Н., Васьковська, К., Пчелянська, Г., & Величко, О. (2020). Оборотні активи підприємства: аспекти бухгалтерського обліку за національними та міжнародними стандартами та їх класифікація. *Food Industry Economics*, 12(4). <https://doi.org/10.15673/fie.v12i4.1913>

27. Малютяк С. Облік запасів: деякі нюанси застосування П(С)БО та МСБО // Аудитор України. 2015. №7-8(236-237). С.50-53. doi: 10.1016/j.intell.2015.04.006

28. Механізми вартісно-орієнтованого управління підприємством: звіт про НДР (заключний) / Кер. М.В. Костель. - Суми: СумДУ, 2015. - 84 с.

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53419>

29. Мочерний С.В., Воронович Л.М. Економічна енциклопедія у трьох томах. Т.2. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848с.

30. Муравський О. А. Економічне моделювання ефективного використання оборотних коштів у сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / О. А. Муравський // Економіка АПК. - 2015. - № 6. - С. 59-66. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2015_6_13

31. Муравський О. А. Методичні підходи до оцінки ефективності використання оборотних коштів сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / О. А. Муравський // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. - 2014. - Вип. 9(5). - С. 102-109. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_9\(5\)__26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_9(5)__26)

32. Мурашко Т. Обрання облікових політик // Вісник. Офіційно про податки : Офіційне видання Державної фіскальної служби України. 2016. №22. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/9895> (дата звернення 25.09.2020).

33. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в Україні. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/>

34. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік : навч.посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 464 с.

35. Носов П.Л., Купалова Г.І. Сучасна класифікація оборотних активів // Економіка і держава. № 7. 2014. С. 43-46.

36. Петрович Й.М. Економіка і фінанси підприємства [Текст] : підручник [для студентів економічних спеціальностей] / Й. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. — 2-ге видання, стереотипне. — Львів : Магнолія 2006, 2019. — 406 с.

37. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємства: Підр. – К.: КНЕУ, 2000. – 552с.

38. Полторак А.С. Формування та ефективність використання

оборотних активів на підприємствах АПК України [Текст] : автореферат... канд. економічних наук, спец.: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / А. С. Полторак. — К. : ПВНЗ "Європейський ун-т", 2014. — 20 с.

39. Попиченко Д.А. Управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств [Текст] : автореферат... канд. екон. наук, спец.: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Д. А. Попиченко. — К. : Уманський нац. ун-т садівництва. Європейський ун-т, 2018. — 19 с.

40. Рогач С. М., Гуцул Т. А., Ткачук В. А. Економіка і підприємництво, менеджмент : навч. посіб. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2015. 714 с.

41. Савченко А.М., Матвіюк А.В. Оборотні активи виробничого підприємства в сучасних умовах: обліково-аналітичний аспект // Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 6 (23). С. 698-705.

42. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Луцьк: Ред.-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. 460с

43. Тарасенко Н.В. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Тарасенко, І. М. Вагнер. — Львів : Новий Світ-2000, 2019. — 444 с.

44. Тарасенко О.І., Любенко Н.М. Фінанси підприємств: підручник. URL: https://pidru4niki.com/84830/finansi/oborotni_aktivi_pidpriyemstv#72

45. Формування фінансового механізму стабілізації економіки України [Текст] : звіт про НДР (заключний) / Кер. Н.А. Антонюк. - Суми : СумДУ, 2014. - 60 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/39378>

46. Юрій С.М. Формування та використання оборотного капіталу [Текст] : автореферат... канд. економічних наук, спец.: 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / С. М. Юрій. — Тернопіль : Тернопільський нац. екон. ун-т, 2014. — 20 с.

47. Юрчишена Л.В., Кречко О.С. Макроекономічний аналіз фінансування оборотних активів промислових підприємств України//

Бізнесінформ. – 2020. - №1. – С.337-346.

48. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: навч. посібник. К. : Знання, 2012. 341 с.

ДОДАТОК А

Звітність підприємства за 2019-2020 роки

Установа: ДП "Волинський лісовий селекційно-насіenneвий центр"	Дата (рік, місяць, число)	КОДН
Територія: Україна	за ЄДРПОУ	2019 12 31
Організаційно-правова форма господарювання: Державне підприємство	за КОАТУУ	33278968
Вид економічної діяльності:	за КОПФГ	0722885002
Середня кількість працівників ¹	за КВЕД	140
Адреса, телефон		01.30
Одиниця виміру : тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)		
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):		
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку		v
за міжнародними стандартами фінансової звітності		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2019 року

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код раєкс	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	1 277	1 129
первісна вартість	1011	3 619	3 677
знос	1012	2 342	2 548
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 277	1 129
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	955	1 307
у тому числі: Виробничі запаси	1101	249	290
Незавершене виробництво	1102	679	986
Готова продукція	1103	1	-
Товари	1104	26	31
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	272	358
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	13	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	13	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	61	60
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	49	3
у тому числі: Готівка	1166	2	3
Рахунки в банках	1167	47	-
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	31	40
Усього за розділом II	1195	1 381	1 768
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Б А Л А Н С	1300	2 658	2 897

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паієвий) капітал	1400	✓ 644	✓ 644
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	✓ 941	✓ 866
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-	-
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	✓ (-)
Усього за розділом I	1495	1 585	✓ 1 510
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	✓ 226	✓ 165
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	226	✓ 165
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	✓ 222
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	✓ 308	✓ 222
розрахунками з бюджетом	1620	✓ 156	✓ 387
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	✓ 6
розрахунками зі страхування	1625	✓ 41	✓ 48
розрахунками з оплати праці	1630	✓ 143	✓ 157
одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	✓ 101	✓ 65
Інші поточні зобов'язання	1690	✓ 98	✓ 121
Усього за розділом III	1695	✓ 847	✓ 1 222
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Б А Л А Н С	1900	✓ 2 658	✓ 2 897

Директор

Головний бухгалтер

 (підпис)

 Неводнічек Т.Л.
 (прізвище, ініціали)

 (підпис)

 Литвин В.В.
 (прізвище, ініціали)

Установа: ДП "Волинський лісовий селекційно-насінневий центр"
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2020	01	01
33278968		

за ЄДРПОУ

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2019 р.

Форма №2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	√ 5364	√ 5758
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	√ (2393)	√ (3075)
Валовий:			
прибуток	2090	√ 2971	√ 2683
збиток	2095	√ (-)	√ (-)
Інші операційні доходи	2120	√ 62	√ 93
Дохід від первісного визнання біологічних активів та сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	√ (2530)	√ (2342)
Витрати на збут	2150	√ (121)	√ (96)
Інші операційні витрати	2180	√ (72)	√ (70)
Витрат від первісного визнання біологічних активів та сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	√ 310	√ 268
збиток	2195	√ (-)	√ (-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Фінансові витрати	2250	√ (-)	√ (-)
Втрати від участі в капіталі	2255	√ (-)	√ (-)
Інші витрати	2270	√ (-)	√ (-)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	√ 310	√ 268
збиток	2295	√ (-)	√ (-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	√ 56	√ 48
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	√ 254	√ 220
збиток	2355	√ (-)	√ (-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	✓ 254	✓ 220

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	✓ 895	✓ 928
Витрати на оплату праці	2505	✓ 2689	✓ 2496
Відрахування на соціальні заходи	2510	✓ 599	✓ 550
Амортизація	2515	✓ 209	✓ 218
Інші операційні витрати	2520	✓ 960	✓ 1202
Р а з о м	2550	✓ 5352	✓ 5394

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Бухгалтер

(підпис)

(підпис)

Неводнічек Т.Л.

(ініціали і прізвище)

(ініціали і прізвище)

Підприємство: ДП "ВОЛИНСЬКИЙ ЛІСОВИЙ СЕЛЕКЦІЙНО-

Територія: Україна

Організаційно-правова форма господарювання: Державне підприємство

Вид економічної діяльності: Відтворення рослин

Середня кількість працівників¹: 15

Адреса, телефон: 45638 Волинська обл., Луцький р-н, с.Лище, вул.Селекційна,3

Одиниця виміру : тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами)бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

КОДИ		
2020	12	31
		33278968
		0722885002
		140
		01.30

v

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2020 року**

Форма №1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	√ 1 129	√ 939
первісна вартість	1011	√ 3 677	√ 3 706
знос	1012	√ 2 548	√ 2 767
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебиторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	√ 1 129	√ 939
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	√ 1 307	√ 1 173
у тому числі: Виробничі запаси	1101	√ 290	√ 254
Незавершене виробництво	1102	√ 986	√ 900
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	√ 31	√ 19
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	√ 358	√ 326
Дебиторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	-	√ 9
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	√ 9
Дебиторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебиторська заборгованість	1155	√ 60	√ 29
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	√ 3	√ 14
у тому числі: Готівка	1166	√ 3	√ 4
Рахунки в банках	1167	-	√ 10
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	√ 40	√ 49
Усього за розділом II	1195	√ 1 768	√ 1 600
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Б А Л А Н С	1300	√ 2 897	√ 2 539

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пабовий) капітал	1400	√ 644	√ 644
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	√ 866	√ 888
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-	-
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	1 510	1 532
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	√ 165	√ 95
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	165	95
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	√ 222	√ 134
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	√ 222	√ 288
розрахунками з бюджетом	1620	√ 387	√ 141
у тому числі з податку на прибуток	1621	√ 6	-
розрахунками зі страхування	1625	√ 48	√ 25
розрахунками з оплати праці	1630	√ 157	√ 82
одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	√ 65	√ 60
Інші поточні зобов'язання	1690	√ 121	√ 182
Усього за розділом III	1695	1 222	912
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Б А Л А Н С	1900	√ 2 897	√ 2 539

Керівник

Бухгалтер

(підпис)

Неводнічук Т.Л.

(прізвище, ім'я)

(підпис)

(прізвище, ім'я)

Підприємство: ДП "ВОЛИНСЬКИЙ ЛІСОВИЙ СЕЛЕКЦІЙНО-НАСІННЕВИЙ ЦЕНТР"
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

КОДИ		
2021	01	01
33278968		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2020 р.**

Форма №2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	✓ 4815	✓ 5364
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	✓ (2274)	✓ (2393)
Валовий:			
прибуток	2090	✓ 2541	✓ 2971
збиток	2095	✓ (-)	✓ 0
Інші операційні доходи	2120	✓ 28	✓ 62
Дохід від первісного визнання біологічних активів та сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	✓ (2261)	✓ (2530)
Витрати на збут	2150	✓ (99)	✓ (121)
Інші операційні витрати	2180	✓ (57)	✓ (72)
Витрат від первісного визнання біологічних активів та сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	✓ 152	✓ 310
збиток	2195	✓ (-)	✓ 0
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	✓ (18)	✓ 0
Втрати від участі в капіталі	2255	✓ 0	✓ 0
Інші витрати	2270	✓ 0	✓ 0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	✓ 134	✓ 310
збиток	2295	✓ (-)	✓ 0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	✓ 24	✓ 56
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	✓ 110	✓ 254
збиток	2355	✓ (-)	✓ 0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	✓ 110	✓ 254

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	✓ 668	✓ 895
Витрати на оплату праці	2505	✓ 1848	✓ 2689
Відрахування на соціальні заходи	2510	✓ 410	✓ 599
Амортизація	2515	✓ 219	✓ 209
Інші операційні витрати	2520	✓ 1456	✓ 960
Р а з о м	2550	✓ 4601	✓ 5352

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер

 (підпис)

 Неводнічек Т.Л.
 (ініціали і прізвище)

 Литвин В.В.
 (ініціали і прізвище)